

MEDYANIN SORUMLULUĞU (TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİ ÖRNEĞİNDE)

Suat GEZĐN*

Özet

Kamuoyunu açıklama, oluŐturma ve yönlendirme gibi son derece önemli görevleri olan basın, etkili olduğu sahanın geniŐliĐi de göz önüne alındığında son derece sorumluluk gerektiren bir kamusal vazifeyi yerine getirdiği anlaşılır. Basının, özellikle parlamenter demokrasilerin geçerli olduğu sistemlerde, yönetime dolaylı yoldan katılacak vatandaşların siyasi, ekonomik, toplumsal vb. hayata dair bilgilendirilmesinde önemli bir rolü vardır. Siyasi alandaki öneminin yanı sıra haber verme görev ve işleviyle basın, kimi fikirleri savunarak ve en azından üzerinde durarak, toplumu yönlendirmek suretiyle yeni tutumların yerleşmesine de yardımcı olabilmektedir. Bu çalışmada bu denli önemli işlevlerle yüklü basının görev ve sorumlulukları Türk-Alman ilişkileri bağlamında irdelenecektir. Almanya'daki yerleşik Türkler çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Anahtar kelimeler: Türk, Alman, basın, sorumluluk.

Responsibility of the Media: The Case of Turkish- German Relations

Abstract

Since the press has very important missions like informing public, forming public opinion, it executes a very important public task that expands on a wide area. One of the press' missions is, specifically in parliamentary democratic systems, to inform citizens about political, economical, social issues so, citizens can participate the decision making process. Besides this type of political importance, press also helps to accommodation of new attitudes and gives new directions to society by stressing on some important issues and setting new agendas.

In this study, missions and responsibilities will be examined which are related to Turkish- German Relations. Subject of the study is Turkish Diaspora in Germany.

Keywords: Tur, German, the press, responsibility

*Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı, Gazetecilik Bölümü Başkanı.

Giriş

Medya günümüzde bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyebilmenin, etkilemekle de kalmayıp bunları değiştirmenin en etkin yöntem ve araçlarına sahip hale gelmiştir. Bu etki yalnızca bireyler bazında değil, toplumun geneli boyutunda da gözlemlenebilir. Medya toplumun yapısını, düzenini bireyler ve toplumlar arasında cereyan eden toplumsal ilişkileri yeniden yaratma gücüne ve yeteneğine sahiptir. Bu bağlamda modern toplumlar bir arada yaşamının gereği olarak aralarında oluşturdukları toplumsal dengeyi, çeşitli dinamikleri hareketlendirebilecek araçlarla korumaktadırlar. Kuşkusuz bu araçlardan en çok kullanılanı da kitle iletişim araçlarıdır.

Kitle İletişim Araçlarının Görev ve Sorumlulukları

Kitle iletişim araçlarının haber, düşünce ve fikirleri serbestçe toplama hakkı, demokratik rejimle yönetilen ülkelerde vatandaşlarının kamu işlerinin nasıl idare edildiği hususundaki yetkilerine dayanır. Bilmek ve öğrenmek hakkına yönelen tehditler diğer hürriyetleri de dolaylı yoldan sınırlar. Bir demokraside vatandaşlar kamusal mecburiyetlerin meydana getirdiği bazı sınırlamalar dışında kamu işlerinin işleyişini incelemek ve her türlü konu hakkında bilgi edinmek hakkına sahiptir.¹ Bu bilgi edinmede tercih ettikleri araçlar da kolay ulaşılabilir olması ve ucuz olması nedeniyle kitle iletişim araçları olmaktadır. Bu sebeple medyanın halk adına bilgi edinme ve edindiği bilgiyi düzenleyip özgürce topluma sunma hakkı olmalıdır.

Haber verme hakkının varlığı yönünden sınırlar ise, özellikle olayın gerçeklere uygun ve objektif olarak verilmesi ile ilgilidir. Haberin sunumunda ve haber verilirken gerçeklere sadık kalınması ön şarttır.

Haberin doğru bilgiyi kaliteli şekilde sunması gereklidir. Çünkü haber, toplumun sosyal standartlarını belirler ve toplumsal düzeninin devamlılığını sağlar. Haberle bilgi vermenin yanında fikir ve değerler de aktarıldığı için bir yandan da eğitim işlevini gerçekleştirmektedir. Haber verme görev ve işleviyle basın, kimi fikirleri savunarak ve en azından üzerinde durarak, toplumu yönlendirmek suretiyle yeni tutumların yerleşmesine de yardımcı olabilmektedir.² Bu da basının önemine işaret etmektedir.

Gazeteci, toplumların değerlerine karşı duyarlı olmak, özen göstermek, saygılı olmak durumundadır. Bu, gazeteciliğin temel ilkelerinden biridir. Aksi halde bunun ulusal ve hatta uluslararası boyutta istenmeyen olaylara, gelişimlere neden olması iştten bile

¹Rıdvan Bülbül, *İletişim ve Etik*, Konya, İletişim, 2000, s. 100.

²Rıdvan Bülbül, *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*, Ankara, Nobel Yayınları, 2001, s. 69

değildir ki, çok yakın zamanda bunun bir örneği yaşanmıştır. Bir Danimarka gazetesinde İslami inanca hiç de uygun olmayan, hatta rencide eden türde karikatürün yayımlanması ve bunu takiben pek çok gazetede de yine aynı karikatürün yayımlanması sonrası yaşanan istenmeyen, üzücü olaylar kolay kolay akıllardan silinmeyecektir.

Basın özgürlüğünün kapsadığı en önemli hak; fikir ve düşünceleri yorumlamak ve analiz edebilmektir. Eleştiri ve analizin içeriği siyasi, ekonomik, toplumsal, kültürel herhangi belli bir olayla ilgili olabileceği gibi, belli bir kişiyle de ilgili olabilir. Ancak, eleştiri ve analiz hakkının sınırları da gerçeklik, objektiflik hak çerçevesiyle çizilmelidir.³ Olayların yorumlanması ve analizi doğal olarak dürüst ve makul duyguların açıklanması şeklinde olmalı, hakaret ve küçük düşürücü nitelikte kesinlikle olmamalıdır. Özellikle eleştirinin konusu kamu yararı olan, güncel bir konuya ilişkin olmalıdır. Ayrıca, kişilik haklarının sınırlarını aşmayacak şekilde, genel kamu yararına zarar vermeyecek nitelikte olmalı ve toplumun çeşitli kesimlerini birbirine düşürecek, aralarında husumet yaratacak nitelikte olmamalıdır. Bu yalnızca eleştiri ve analiz için ön şart değil, aynı zamanda yapılacak haberler için de ön şart olmalıdır. Kullanılan başlıklar, haberin içinden seçilip belirlenen spotlar, hatta haber içerisinde kullanılan kelimeler bu düşünceden hareketle seçilmeli, belirlenmelidir. Hatta haberin boyutu/süresi, yer verildiği sayfa/zaman ve tekrarlanıp tekrarlanmayacağına ilişkin kararlar, benzer konuların haber yapılmak suretiyle konunun gündemde tutulması veya görmezden gelinerek gündeme taşınmaması, kamunun genel yararı doğrultusunda editörlerce ve habercilerce dikkatlice tartılmalıdır. Gerçi gazeteci olayları, gerçekleri görmezden gelemez. Onun görevi toplumu bilgilendirmektir, ancak konunun üzerine gitme şekli ve bunun şiddeti kendisine ve bağlı olduğu kuruluşa bağlıdır.

Kitle İletişim Araçlarının Önemi

Basın toplumun gelişmesine katkı sağlayabilecek bir araç olduğu gibi, toplumun kaosa sürüklenmesine ve geri kalmasına da etki edebilecek güçte ve önemde bir araçtır. Sonuçta milyonlara hitap eden ve bunu her gün yapan yegane araçtır. Her şeye rağmen bu, hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken bir özelliktir.

Bu sebeple gazeteciler; bu işin eğitimini almış, haber yazmayı ve okumayı iyi bilen, aynı şekilde yorum yazılarında eleştiri nerede başlayıp nerede bitmeli, nasıl ve ne kadar yapılmalı bunu iyi tartabilen, insan ve kişilik haklarına saygılı, bilgili, bilinçli, mesleki sorumluluğa sahip kişiler arasından belirlenmelidir. Seçimler özenle

³ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İstanbul, İnkılap, 2001, s. 91.

yapılmalıdır. Özellikle dış haberler servisinde çalışan gazeteciler, kendi ülkesinin olduğu kadar görev yapmakta olduğu ülkenin de siyasi tarihini, sosyo-kültürel ve ekonomik alanlardaki gelişim evrelerini iyi bilen, dolayısıyla toplumsal yapıyı iyi analiz edebilecek ve yine o toplumun değer yargılarına ve tabii diline hakim olan kişiler arasından seçilmelidir. Bu sayede gazeteci; haber konusunu seçerken, haberini toplarken ve yazarken hem en doğru haberi verebilecek, hem de görev gereği dahi olsa, içinde yaşadığı toplumun bireylerine duygusal veya maddi anlamda zarar vermeden gazetecilik faaliyetlerini sürdürebilecektir. Dış haberler servisinde görevli gazeteciler, görevli buldukları ülkenin toplumuyla kendi toplumları arasındaki iyi niyet ölçüsü görevi de üstlenebilmelidirler yeri geldiği zaman. İki ülke siyasetçileri arasında yaşanan bir kısım anlaşmazlıklar, iş duygusal boyuta çekilmeden, haberin yalnızca doğru bir şekilde aktarılması yoluyla topluma sunulmalıdır. Milli duygular sömürülmeden, yazılacak haber ve yorum yazılarına aşağılayıcı ve toplumu galeyana getirici ifadeler eklenmeden bu iş doğru bir şekilde yapılmalıdır.

Örneğin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde, üye ülkelerin alabileceği aksi tutum ki, belki bu toplumların birbirlerini iyi tanımadıkları nedeniyle birbirlerine çekinceyle yaklaşmalarından ileri gelebilecektir, gazetelerde ve diğer kitle iletişim araçlarında düz, konu çarpıtılmadan, gereksiz yorum ve eklemeler yapılmadan verilmelidir. Yorum yazıları ise, genel kamu yararına zarar vermeyecek nitelikte olmalı ve toplumlar arasında husumet yaratacak nitelikte olmamalıdır.

Gazetecilerin görevi halkı bilgilendirmektir. Bu işlevi; her iki toplumun yaşam tarzları, değer yargıları, kültürel ve dini değerlerine ilişkin bilgi vermeleri yoluyla gerçekleştirmeleri mümkündür.

Türk-Alman İlişkileri ve Basın

Almanya'da bugün itibarıyla 2,7 milyon Türk yaşamakta olup, bunların yaklaşık yüzde 32'si Alman vatandaşlığı statüsüne sahiptir. Bugün Almanya'ya ilk giden Türk vatandaşları kırk beş yıl gibi oldukça uzun bir zamandır Avrupa'da yaşamaktadır. Buralarda artık üçüncü kuşak Türkler görülmektedir. Birlikte geçen bu denli uzun zamana karşın ne Avrupalılar Türklere, ne de Türkler Avrupalılara tam anlamıyla alışabilmiş değildir. Avrupa'da yaşayan Türkler, pek çok zaman bu deritten muzdarip oldukları gibi, Avrupalıların bir kısmı da Türk ve diğer göçmenlerden rahatsızlık duymakta ve bunu ifade etmekten de çekinmemektedirler.

Avrupalı Türkler; kültürlerinden, sosyal tabanlarından koparılmış olarak gördükleri, hissettikleri hayatlarını 'koruma' kaygılarındalar. Çocukları, torunları

Türkçe konuşsun, dinini kültürünü unutmasın telaşındalar. Türk yurttaşları için; topluluğun kültürel kimliklerini koruyamamaları ile ilgili kaygılar ve korkular, asimile olmaları ihtimali en önemli kültürel problemi oluşturmaktadır. Bu da, kendilerini yerel halktan ve diğer göçmenlerden soyutlayarak, tamamen kendi çevrelerine kilitlemelerine neden olmaktadır. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nce 2005 yılında Almanya'da Türklerin yoğun olarak yaşadıkları 9 ilde 1525 gurbetçi üzerinde "Almanya'daki Türklerin aile yapısı ve sorunlarının tespiti"ne yönelik yapılan araştırmaya göre,⁴ Almanya'da yaşayan Türklerin yüzde 70'i çocuklarının Almanya'da yetişmesinden endişe duyduğu, yüzde 81'i çocukların kültürlerini yeterince öğrenememesi, yüzde 77.2'si dini değerlerini öğrenememeleri olduğunu belirtmiştir ve araştırma sonucunda deneklerin yüzde 77.7'sinin Türkiye'ye dönme isteğinde olduğu anlaşılmıştır. Bu kaygı ve korunma hissi, Türklerin, yaşadıkları ülkenin diline hakim olmalarına engel oluşturmaktadır ki, bu da eğitim alanında, özellikle yüksek öğrenime kabul edilmeleri konusunda önlerine bir engel olarak çıkmaktadır. Bu ise, Türklerin Almanya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde vasıfsız eleman pozisyonlarını işgal etmelerine veya hiç iş bulamamalarına neden olmaktadır. Nitekim sözü geçen araştırma bunu doğrulamaktadır. Araştırma sonucuna göre, burada yaşayan Türklerin yüzde 32.6'sının işsiz olduğu anlaşılmıştır.

Toplumunu bilgilendirmekle yükümlü olan gazeteciler bu görevlerini yerine getirirken, seslendiği toplumun milli, dinî ve kültürel özelliklerini göz önünde bulundurmamak ve yine genel anlamda insan haklarına ve kişilik haklarına aykırı davranışlardan tamamen kaçınmak durumundadır. İşin uygulamasına bakıldığında ise, olması gerekenden farklı tutumlara rastlanabilmektedir. Örneğin, konuyu, Almanya'da yaşayan Türkler üzerinden örneklendirmek gerekirse, her iki toplum arasındaki kaynaşmanın hızlı ve sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve gelişmesi için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bilindiği gibi kitle iletişim araçları toplumların bilgilendirme ihtiyaçları doğrultusunda başvurdukları araçlar içerisinde ilk sırada gelmektedir. Buna karşın, Alman ve Türk yazılı basını ele alındığında, gazetelerde gözümüze çarpan yanlış örnekler olabilmektedir.

Örneğin, Almanya'da yerleşik Türklerin uyum sorunu yaşamaları meselesi, Türk ve Alman medyasında çok sık dile getirilmektedir. Üstelik de oldukça iddialı tabirlerle ve çoğu zaman da Türkleri küçük düşürücü ifadelerle. Örneğin, Alman *Focus* dergisi,

⁴"Almanya'daki Türklerin %77'si Türkiye'ye dönmek istiyor", (Çevrimiçi): <http://www.maksimum.com.tr>, 12.04.2006.

yabancıların Alman toplumuna uyumu konusunu "Çok Kültürlülük Yalanı" başlığıyla kapak konusu yapmıştır. Derginin haberinde, Almanya'da çeşitli alanlarda çok başarılı olan yabancıların bulunduğunu, ancak Müslüman göçmenlerin, özellikle de Türklerin çoğunun Almanya'ya uyum sağlayamadığı belirtilmektedir. Almanya'da yaşayan 3. kuşak yabancıların eğitimsiz, işsiz, parasız ve umutsuz olduğu bildirilen haberde, Hıristiyan göçmenlerin de uyum sorunları bulunduğu, ancak Müslüman göçmenlerin bazı bölgelerde gettolarda yaşadığı kaydedilmektedir.⁵

Bu tip haberler, uyum sorunu yaşadığı iddia edilen Türklerin kendilerini daha da farklı, yabancı hissetmelerine neden olabileceği gibi, Alman vatandaşların da büyük çoğunluğu 'gettolarda' yaşadığı belirtilen Türklere bakışında belki olumsuz bir hava yaratabilecek veya yine bu tür haberlerle Türklerin tamamı aynı standartlardaymış gibi düşünülmesine neden olabilecektir. Bu tür haber ve köşe yazılarına Türk yazılı basınında da rastlamak mümkündür. 15-21 Ekim 2006 tarihleri arasında Türk yazılı basınında, farklı imtiyaz sahipleri olan, en yüksek tiraja sahip ilk dört gazete arasından üçü üzerinde yaptığımız tarama neticesi, Almanya'daki Türklere ilişkin yapılmış haber ve köşe yazılarına rastlanmıştır. Toplam 16 yazıdan, neredeyse tamamında burada yerleşik Türklerin uyum problemlerinden söz edildiği ya da farklı dine mensup oldukları dolayısıyla farklılıklarının dile getirildiği görülmüştür. Bazı haber ve köşe yazılarında da, Alman hükümetinin özellikle son dönemde Türkler üzerinde bir asimilasyon politikası yürütmekte olduğu iddia edilmiştir.

Hürriyet gazetesinde yayınlanan bir köşe yazısında,⁶ Türkler 1960'ların başında ilk göçte buradaki Ford fabrikasında çalışmaya başlamışlar, hatta bazıları çöpçülük yapmışlardı. Göç, Türkiye açısından cumhuriyet tarihinin en önemli projelerinden biriydi; Almanya için de öyle... Sadece Almanya'da Türklerin sayısı 3 milyonu bulmuş olsa da, eski kazanımlarından çok şey kaybetmeye başlayan bir topluma dönüşmüş. Türkler, dilinden dinine kadar uzanan bir sorunlar yumağıyla karşı karşıya bugün. Anaokullarında Almanca dışında başka dil konuşulmaması yolunda yasaklar, camilerde Almanca vaaz verilmesi yolundaki istekler, 'Alman İslamı' gibi tartışmalar Almanya'nın gündemine oturmuş" ifadelerine rastlanmıştır. Bir başka yazıda' yine, Almanya'daki Sivil Toplum Kuruluşlarının temsilcilerinin "Avrupa ile ilişkilerimiz iyileşeceğine daha da kötüleşiyor. Kazanılmış haklarımızı dahi kaybetme noktasına

⁵" Almanya'daki Türkler uyumsuz", Sabah, 10 Nisan 2006.

⁶Yalçın Bayer, "Almanya'da iftar maratonu", Hürriyet, 17 Ekim 2006.

⁷Yalçın Bayer, "İşte, Almanya'nın 'sıkıntı' fotoğrafı", Hürriyet, 19 Ekim 2006.

geldik. Dilimizi, dinimizi küçük çocuklarımız artık öğrenemeyeceğiz çünkü yasaklama dönemine sokuluyoruz. Sorunlarımız çok ama bizler devletin mensuplarını yanımızda görememenin acısını yaşıyoruz” ve “Avrupalılar, AB'ye katılma sürecinde Türkiye'nin bundan faydalanmaması için her hakkımızı engellemeye başladılar. İnsanlarımızın evliliğine dahi karışır duruma gelindi. Türkiye'den evlenmek yoluyla geleceklere önce Almanca öğrenme şartı konuldu” gibi açıklamalar dikkat çekmektedir.

Sabah gazetesinde “Almanya'da Müslüman kadına 'başörtüsünü çıkarın' çağrısı” başlığı ile yayınlanan bir haberde,⁸ Federal Meclis'teki Türk milletvekillerinden bazılarının, “Erkekler ile kadınlar aynı haklara sahiptir. Türk erkeği modern bir kıyafetle dolaşırken, eşinin başörtü takarak uzun bir paltıyla dolaşması yakışmıyor. Almanya'da yaşayan tüm Müslümanların bu ülkeye bağlılıklarını göstermeleri gerekiyor... sadece anayasaya değil, Almanların gelenek ve adetlerine de bağlı olunması gerekiyor... Toplumumuzun Müslüman kadınlara sinyali şu olmalı: Biz sizleri destekliyoruz. Hiçbir şeyi zorla yapmayın” şeklindeki açıklamalarına ve başörtüsünü çıkarmak istemeyen hanımların da, uyumun başörtüsüyle olmayacağını, kendilerini başörtüleriyle de topluma uyum sağlamış kişiler olarak gördükleri yönündeki yanıtlarına yer verilirken, Zaman gazetesinin başlığı da dahil olmak üzere aynı konuyu daha sert bir üslupla ele aldığı görülmüştür. “Almanya'da iki vekilin 'başörtüsünü çıkarın' çağrısına tepki yağıyor” başlığıyla verilen haberde,⁹ “Alman Federal Meclisi'ne mensup iki Türk vekilin çağrısına diğer siyasilerden tepki geldi. Avrupa Parlamentosu Yeşiller Partisine mensup Türk Milletvekili ‘bu gibi çağrılar göçmenlerin aleyhine olur. Çağrıya rahibelerin ve hahamların giyimleri de dâhil olacak mı? Bazı Musevi kardeşlerimize yönelik böyle bir çağrıda bulunabilir mi?’ Asıl çağrının farklı din ve giyim tarzlarına saygı için yapılması gerekir” açıklamasında bulundu” ifadeleri yer aldı.

Yine Sabah gazetesinde bir köşe yazısında,¹⁰ “2010'da Alman gençlerinin yüzde 40'ının yabancı kökenlilerden oluşacağı varsayılıyor. O nedenle Alman hükümeti özellikle son yıllarda asimilasyon politikasına yönelmeyi kendisinde hak görüyor. Bu politika sonucu, AB'ye üye olmalarıyla birlikte Almanya'da artış gösteren Çek,

⁸ “Almanya'da Müslüman kadına 'başörtüsünü çıkarın' çağrısı”, *Sabah*, 15 Ekim 2006.

⁹ “Almanya'da iki vekilin 'başörtüsünü çıkarın' çağrısına tepki yağıyor”, *Zaman*, 17 10 2006.

¹⁰ Muharrem Sarıkaya, “Aidiyetin Acı Vatanı”, *Sabah*, 20.10.2006.

Polonya gibi ülke vatandaşlarıyla Türkleri aynı potada eritmeye çalışıyor. Türkler aynı kaba girmeye direnince sosyolojik baskı politikası ön plana çıkıyor. Türkler bu baskıya karşı bu kez dini kimliğini öne çıkararak mücadele vermeye çalışıyor. İlginçtir "İslamofobi" içinde yaşayan Almanlar da bu durumdan hoşnut gözüküyor, hatta destekliyor. Türklerin İslam kimliğini öne çıkarmak için elinden geleni yapıyor. Örneğin, Türklerden, "domuz yemezler" diye söz ediyor. Alman'ın Mercedes yıldızı ile tanımlanması gibi, Türkleri pardösü, türban ve şalvarla simgeleştiriyor. Türk kökenlilere ilişkin verilen haberlerin hemen hepsinde bu fotoğraf bir şekilde yer alıyor. Restoranda karşılaştığımız Alman'la sohbet ederken, Türk olduğunuzu söylediğinizde, "Sen ne biçim Türksün, diğerlerine hiç benzemiyorsun" yaklaşımını gösteriyorlar. Ulusal aidiyetini aşağılıyor. Bu da Almanya'daki ikinci ve üçüncü kuşak Türkler üzerinde daha baskıcı bir tablonun ortaya çıkmasına yol açmış... Almanya'daki 2.7 milyon Türk göçmen, Türkiye'den daha fazla; yüzde 35 oranında fakirlik sınırının altında. Fakirleştikçe, itildikçe ve yaşlandıkça dine sığınıyor.

'Biz' ve 'Onlar' Duygusu Büyük Sorun

Gerçekte bu içine kapanma duygusu, toplumların birbirlerinden oldukça farklı kültürlerden gelmelerinden kaynaklanmaktadır. Farklı dinlere mensup olmanın da bunda etkisi bulunmaktadır. Bu farklılıklar, yaşam tarzından, toplumsal değerlere, giyim kuşama, yeme içme alışkanlıklarına kadar her yerde kendini göstermektedir. Bu ise, toplumların birbirlerine kuşkuyla bakmalarına ve bu da bir araya gelmeye çekinmelerine neden olmaktadır. Sonuçta, toplumlar bir araya gelip, birbirlerini tanımak, farklılıklarını birlikte yaşayarak tespit etmek ve ortak bir noktada buluşmak yerine kolayına kaçarak, kendi kabuklarına çekilmeyi tercih etmektedir.

Türkler ve diğer Müslümanlar dolayısıyla ve farklı mezhep ve dinlerden de pek çok göçmeni içinde barındıran Almanya'da, bu toplumların Alman nüfusla entegrasyonunun temin edilmesinde devlet yetkililerine, yerel yönetimlere ve özellikle medya kuruluşlarına büyük önem düşmektedir.

Çok dinlilik ya da çok dinli hayat, birden fazla dinin aynı ortamda, aynı ülkede birlikte yaşamasını anlatmaktadır. Çok dinli hayatın temel felsefesi, var olan her dini oluşumu, niceliğine bakmadan ve niteliğini sorgulamadan olduğu gibi kabul etmeyi öngörmektedir. Herkes (din, mezhep, ırk, ulus, kültür) kendi farklılığı ile var olabilmeli, öylece tanınmalı ve kabul görmelidir. Buradaki "tanınmalı" ve kabul görmeli" şartları "hoş görülmeli" ile aynı anlamda değildir. Hoş görme, daha çok katlanma, sabretme anlamına gelir. Her hoş görmede aslında küçük görme, kötü görme, aşağı görme

vardır. Burada vurgulanması gereken hususlardan biri de çoğulculukla ilgili kavramlarda ortak olan tanıma ve kabul etmenin bireysel ve toplumsal olanlarının yanında hukuki boyutunun da bulunduğudur.

Dini çoğulculuk, karşıdakinin dinini (dolayısıyla kültürünü) bilmeyi, tanımayı ve olduğu gibi kabul etmeyi öngörürken, bundan daha önce kendi dinini öğrenmeyi gerekli kılar. Yani kendi farklılığını görme, farklı olanı tanımaktan ve kabul etmekten önce gelmektedir. Çünkü tanınmak ve kabul görmek her farklı olanın beklentisidir. Farklılıkları tanıma ve kabul etme sürecinde, farklı dini yapılar öncelikle kendilerini tanımlama çabasına girerler. Kendilerinin, kendilerini tanımladıkları şekilde kabul edilmesini isterler. Dolayısıyla, farklılıkların bilincine varmanın ilk aşamada, kabul yerine reddi ve çatışmayı doğurması muhtemeldir.¹¹ İşte burada belki de toplumun en sıkça başvuru kaynağı olarak kullandığı kitle iletişim araçları yoluyla yapılacak doğru bilgilendirmeler, telkinler bu durumun olumlu ortamlarda atlatılabilmesinde büyük rol oynayabilecektir, ancak yanlış ve eksik bilgilendirmeler ise onarılması zor zararlar verebilecektir.

Almanya gündeminde son yıllarda oldukça fazla yer işgal etmeye başlayan töre cinayetleri, Türk kızlarının zorla evlendirilmesi ve evli kadınların şiddet görmesi gibi konulara ilişkin haberlerdeki, eksik ve yanlış bilgilendirmeler, Alman toplumunun zihninde Türklere ilişkin yanlış genellemelere gidilmesine sebebiyet vermektedir. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Müslümanlar hakkında yapılan genellemeler ve İslam ile terörün çok sıkı bir biçimde anılır olması, göçmenlerin entegrasyonu için gösterilen uğraşların büyük zarar görmesine neden olmuştur. Toplumdaki algılamalar, her iki tarafından da birbirinden korkar hale gelmesinin önünü açmış, “biz” ve “onlar” bakış açısı yaygınlaşmıştır.¹²

Avrupalı ve bu arada Alman muhafazakâr çevrelerce benimsenen kimlik anlayışının Türkiye açısından dışlayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecine de olumsuz etki etmektedir. Muhafazakâr çevrelerce Türkiye'nin üyeliğinin Avrupa kimliğine zarar vereceği, bu nedenle, Avrupa kimliğinin üretim ve yaşam alanı olarak görülen Avrupa Birliği'ne alınamayacağı yönündeki tezleri son yıllarda daha yoğun şekilde duyulur olmuştur. Bu tezin tam

¹¹Cemal Tosun, “Çok Dinli Hayatın Geleceği Eğilimler ve İmkânlar”, *Türkiye’de ve Avrupa’da Çok Dinli Yaşam: Geçmişte ve Günümüzde*, Ankara, Konrad-Adenauer Yayını, 2006, s. 152-155. (151-163)

¹²Faruk Şen, “Türk Göçünün 45. Yılında Almanya’daki Türk Göçmenler ve Uyum Sürecinde Perspektifler”, *20. Türk-Alman Gazeteciler Semineri 2006*, Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, s. 1,5.

karşıtı olarak da Türkiye içerisinden kimi çevreler AB'ye katılımıla Türk kimliğinin zarar göreceği yönünde bir teze sanılmaktadırlar. Bu noktada göz önünde bulundurulması gereken husus Türkiye'nin Hıristiyan toplumlarla bir arada yaşama kültürüne sahip bir geçmişe sahip olduğu, her iki u tezin aksine Hıristiyan kültürlerle asırlar boyu bir arada yaşamanın sonucu olarak Türk kültürü Hıristiyan Avrupa kültürlerini etkilemiş, etkilediği kadar da onlardan etkilenmiş bir kültürdür. Türk toplumunu ve kültürünü geçmişinden ve kurulduğu bölgeden izole ederek yapılan tüm bu yorumlar geçerliliklerini baştan yitirmektedir. Bu tespitin ardından yapılması gereken ikinci tespit, Türkiye'nin geçmişinden gelen bir arada yaşama tecrübesi bir yerde onun dezavantajına da dönüşebilmektedir. Çok uluslu imparatorluğun Fransız ihtilali sonrası esen sert ulusculuk rüzgarına dayanamayıp, yıkılmasının ardından ortaya çıkan yeni devletlerde ulusal tarih yaratma ihtiyacı, "tekileştirilecek", bir unsur arama ihtiyacını doğurmuş, en yakın olasılık olarak Osmanlı İmparatorluğu ve onun kurucu unsuru olarak algılanan Türkler "düşman" imajıyla betimlenerek yeni ulusal tarihler yazılmıştır. Bu süreçte üretilen imajlar ulusal sınırlarda kalmamış, tartışmasız geceklermişesine başka toplum ve kültürlere de nakledilmiştir. Tüm bu gelişim izgisi, Türkiye'ye ve Türklere dair üretilen n yargıları besleyici faktör olmuştur.¹³

SONUÇ

Bu durum tarafları altından kalkılması gereken birtakım görevlerle karşı karşıya bırakmaktadır: Karşılıklı kültür alışverişi ve genel tarihsel, kültürel, dini ve sosyo-politik koşulların kavranması çok daha fazla önem kazanmaktadır. Karşılıklı anlayışı geliştirebilmek için bu şarttır. Bu ise, ancak tanıtım yoluyla üstesinden gelinebilecek bir durumdur. Dolayısıyla resmi ve sivil kurum ve kuruluşların tanıtım faaliyetlerinin yanı sıra özellikle de medya kuruluşlarına büyük iş düşmektedir.

Gazetecilerin görevi halkı bilgilendirmektir. Bu işlevi; her iki toplumun yaşam tarzları, değer yargıları, kültürel ve dini değerlerine ilişkin bilgi vermeleri yoluyla geekleştirmeleri mümkündür. Haber verme hakkının varlığı yönünden sınırlar ise, özellikle olayın geeklere uygun ve objektif olarak verilmesi ile ilgilidir. Haberin sunumunda ve haber verilirken gerekçelere sadık kalınması n şarttır. Ancak, rutin haberlerin dışında hazırlanacak özel haberlerde de, gazeteci; haber konusunu seçerken ve haberini yazarken her iki toplumun da bireylerine duygusal anlamda zarar

¹³Faruk şen, "Avrupa Kimliği ve Türkiye", *Forum İstanbul: Yarının Kurulması-Hedef 2023*, İstanbul, Türkiye Araştırmalar Vakfı Merkezi, 2006, s. 2.

vermeyecek şekilde yazmaya, kullanacağı tabir ve kelimeleri buna göre seçmeye özen göstermelidir. Haberin doğru bilgiyi kaliteli şekilde sunması gereklidir. Çünkü haber, toplumun sosyal standartlarını belirler ve toplumsal düzeninin devamlılığını sağlar. Aynı özenin, yorum yazılarında da gösterilmesi toplumların faydasına olacaktır.

KAYNAKÇA

"Almanya'da Müslüman kadına 'başörtüsünü çıkarın' çağrısı", *Sabah*, 15 Ekim 2006.

"Almanya'da iki vekilin 'başörtüsünü çıkarın' çağrısına tepki yağıyor", *Zaman*, 17 10 2006.

"Almanya'daki Türkler uyumsuz", *Sabah*, 10 Nisan 2006.

"Almanya'daki Türklerin % 77'si Türkiye'ye dönmek istiyor", (Çevrimiçi):

<http://www.maksimum.com.tr>, 12.04.2006.

Bayer, Yalçın: "Almanya'da iftar maratonu", *Hürriyet*, 17 Ekim 2006

Bayer, Yalçın: "İşte, Almanya'nın 'sıkıntı' fotoğrafı", *Hürriyet*, 19 Ekim 2006.

Bülbül, Rıdvan: *İletişim ve Etik*, Konya, İletişim, 2000.

Bülbül, Rıdvan: *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*, Ankara, Nobel Yayınları, 2001.

Girgin, Atilla: *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İstanbul, İnkılap, 2001.

Sarıkaya, Muharrem: "Aidiyetin Acı Vatanı", *Sabah*, 20.10.2006.

Şen, Faruk, "Türk Göçünün 45. Yılında Almanya'daki Türk Göçmenler ve Uyum Sürecinde Perspektifler", *20. Türk-Alman Gazeteciler Semineri 2006*, Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı.

Şen, Faruk : "Avrupa Kimliği ve Türkiye", *Forum İstanbul: Yarının Kurulması-Hedef 2023*, İstanbul, Türkiye Araştırmalar Vakfı Merkezi, 2006.

Tosun, Cemal: "Çok Dinli Hayatın Geleceği Eğilimler ve İmkanlar", *Türkiye'de ve Avrupa'da Çok Dinli Yaşam: Geçmişte ve Günümüzde*, Ankara, Konrad-Adenauer Yayını, 2006.